

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Retningslinje for kilde- og informasjonsanalyse

25.08.2025

© Landinfo 2025

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Fredrik Selmers vei 6

Postboks 2098 Vika

0125 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Innhold

1 Innledning	5
2 Finne kilder	6
2.1 Oppdraget	6
2.2 Kildesøking	6
2.3 Primær-, original- og sekundærkilder	7
2.3.1 Falsk bekreftelse og rundløyper («round-tripping»)	8
2.4 Finne flere og nye kilder	9
3 Vurdere kilder	10
3.1 Hva bør vi vite om kilden?	10
3.2 Kryssjekking av kilder	11
3.3 Praktiske utfordringer	11
3.3.1 Finner ingen kilder	11
3.3.2 Finner kun én kilde	12
3.3.3 Anonyme kilder	13
3.3.4 Tvilsumme kilder	15
3.3.4.1 Ekskludering av tvilsumme kilder	15
3.3.5 Motstridende kilder	16
3.4 Særskilte utfordringer	17
3.4.1 Kilder i eksil	17
3.4.2 Kilder på informasjonsinnhentingsreiser	17
3.4.3 Kilder i krigsområder	18
3.4.4 Nyhetskilder	19
3.5 Sosiale medier	19
4 Vurdere informasjon: Er det sant det kilden sier?	20
4.1.1 «6x6-systemet»	21
4.2 Er kildens informasjon brukbar og holdbar?	22
4.3 Kvalitetskriterier	23
4.3.1 Kan vi bruke informasjon som ikke tilfredsstiller kvalitetskriteriene?	23
4.3.1.1 Den helt objektive, upartiske kilden finnes neppe (Meyer 2000)	24
4.3.1.2 Selv om en historie i hovedsak er usann, kan den allikevel inneholde sanne elementer	24
4.3.1.3 Manglende kjennskap til metode og opphav	24
5 Referanser	25

1 Innledning

Disse retningslinjene forklarer hvordan Landinfo arbeider med kilde- og informasjonsanalyse. De ble opprinnelig skrevet i 2015. Forut for dette hadde Landinfo i flere år arbeidet med tematikken. Det ble arrangert flere interne seminarer hvor representanter for ulike organisasjoner ble invitert til å forklare hvordan de tenker rundt og arbeider med kilde- og informasjonsanalyse. Disse organisasjonene var landinformasjonsenheter til sveitsiske utlendingsmyndigheter (MILA), landinformasjonsenheter til Østerrikes Røde Kors (ACCORD), Human Rights Watch (HRW), FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), Amnesty International (AI) og International Crisis Group (ICG).

En intern arbeidsgruppe ble nedsatt våren 2014 for å systematisere Landinfos arbeid med kildeanalyse og utforme forslag til retningslinjer. Arbeidsgruppen støttet seg på ovennevnte internseminarer og på relevant faglitteratur om kilde- og informasjonsanalyse utarbeidet for historiefaget og journalistikken (Fossum & Meyer 2008; Kjeldstadli 1999; Meyer 2000). I tillegg benyttet arbeidsgruppen EUs retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse og ACCORDs treningsmanual for bearbeiding av landinformasjon (EU 2008; ACCORD 2013).

Retningslinjene ble oppdatert i 2025. I denne oppdaterte versjonen er EUs retningslinjer og ACCORDs treningsmanual erstattet av nyere versjoner, henholdsvis EUAs *Country of Origin Information (COI) Report Methodology* og ACCORDs siste versjon av treningsmanualen fra 2024 (EUAA 2023; ACCORD 2024). Det er ellers kun gjort mindre endringer og justeringer i teksten. Innholdet er i det vesentlige likt som i 2015-versjonen.

Faglitteraturen og kunnskapen fra internseminarene er forsøkt anvendt på de oppgavene Landinfo er satt til å løse. Vi har tatt høyde for den store variasjonen i arbeidsprosessene som utføres, noe som krever at man er fleksible og åpne for forskjellige tilnærminger. Det har derfor ikke vært et mål å lage en uttømmende veiledning eller rigid arbeidsplan. Retningslinjene er i stedet utformet som et sett med generelle prinsipper for hvordan kilde- og informasjonsanalyse bør foregå i Landinfo, og inneholder i tillegg en del eksempler og konkrete tips til hvordan ulike utfordringer kan løses.

Retningslinjene er inndelt i tre kapitler. Første kapittel beskriver hvordan man finner frem til relevante kilder for en bestemt problemstilling. Andre kapittel omhandler selve kildeanalysen, det vil si hvordan man går frem for å vurdere og analysere kildene som er valgt ut. Kapittelet tar også for seg praktiske utfordringer som oppstår dersom man ikke finner relevante kilder, når man bare finner én kilde, når kildene gir motstridende informasjon etc. Tredje og siste kapittel er viet informasjonsanalysen. Her diskuteres informasjonen som kildene gir og fremgangsmåter for å avgjøre om denne informasjonen er brukbar og relevant.

2 Finne kilder

2.1 Oppdraget

Det første steget i kildeanalysen er å identifisere relevante kilder. Hva som er relevante kilder, avhenger av hvilket oppdrag vi står overfor. Utgangspunktet er hvilke behov *brukeren* har for å kunne løse sine oppgaver, og hvilke behov *landrådgiveren* har for å sette informasjonen inn i en større landkunnskapsmessig sammenheng.

For å kunne besvare spørsmål fra brukerne våre, herunder innhente informasjon til nemndmøter og rettssaker, vil man vanligvis starte søket på internett og i tilgjengelige elektroniske databaser, i tillegg til eventuelt å kontakte eksperter på området. Ved planlegging av informasjonsinnhentingsreiser, forsøker vi å identifisere hvilke aktører det kan være hensiktsmessig å møte.

I tillegg til *typen oppdrag* avhenger vår fremgangsmåte også av *hva slags spørsmål* som stilles. Et spørsmål om medisinsk behandling besvares med andre typer kilder enn et spørsmål om sikkerhetssituasjonen i et bestemt område.

Det kan også variere hvor mange ulike typer kilder man vil ha behov for å lete frem. Enkelte konkrete spørsmål kan besvares med informasjon vi allerede har fra tidligere konsulterte kilder. Andre ganger kan et spørsmål besvares ved å konsultere én enkelt eller et fåtall kilder. Noen ganger gir kilden eller kildene seg selv, for eksempel dersom man står overfor faktuelle spørsmål om et bestemt land som enkelt kan besvares med en bestemt kilde som er kjent fra før. Ofte er imidlertid oppdraget mer komplisert, og vi har behov for å søke bredere etter relevante kilder.

2.2 Kildesøking

Uansett hva slags oppdrag vi står overfor, finnes det noen grunnleggende fremgangsmåter for kildesøking. Man skiller gjerne mellom *kildestyrt søking* og *systematisk kildesøking*. I noen tilfeller kjenner vi bare til én relevant kilde. Denne kilden kan inneholde henvisninger til en annen kilde som så kan bringe oss videre. På en informasjonsinnhentingsreise kan en kilde anbefale at vi tar kontakt med en annen person, institusjon eller organisasjon. Dette kalles for *kildestyrt søking*. Vi finner nye kilder via én eller et fåtall kilder.

En annen fremgangsmåte, *systematisk kildesøking*, innebærer at man forsøker å skaffe seg en så fullstendig oversikt over potensielle kilder som mulig ved å søke bredt i databaser og bibliotekressurser, gjøre systematiske internettsøk og ved å kartlegge hvilke personer eller institusjoner som kan tenkes å ha kunnskap om den aktuelle problemstillingen (Fossum & Meyer 2008, s. 54-56).

Fordelene med systematisk kildesøking er at man med større sannsynlighet vil kunne dekke alle tilgjengelige kildetyper og forhindre at enkelte kildetyper utelukkes. I praksis vil man imidlertid som regel ende opp med en kombinasjon av de to typene. Man starter kanskje med systematisk kildesøking. Når man ikke finner flere relevante kilder med denne metoden, går man kanskje over til kildestyrt søking (Fossum & Meyer 2008, s. 54-56).

En annen fordel med systematisk kildesøking er at den gir oss bedre kontroll over søkeprosessen og minsker risikoen for å miste oversikten i det store informasjonstilfanget som er tilgjengelig. Systematisk kildesøking gjør det også lettere å avgjøre når man bør stoppe søket dersom man ikke finner relevante kilder for en bestemt problemstilling.

Systematisk kildesøking må imidlertid ikke sees på som en rigid arbeidsplan, men snarere som et levende arbeidsredskap. Fremgangsmåten vil avhenge av hva slags spørsmål man står overfor. Enkelte ganger vil man begrense seg til å lete i en bestemt database eller kontakte en bestemt ekspert. Andre ganger vil man søke bredere og kombinere søk på nettet, søk i databaser og kontakt med institusjoner eller eksperter (ACCORD 2024, s. 108).

2.3 Primær-, original- og sekundærkilder

Man skiller mellom primærkilder, originalkilder og sekundærkilder. En *primærkilde* er en person eller institusjon som står nærmest et saksforhold i tid og sted. Primærkilden kan være direkte involvert i et saksforhold. En *originalkilde* er en person eller institusjon som dokumenterer et saksforhold for første gang. Originalkilden kan også være primærkilden. En *sekundærkilde* er en person eller institusjon som reproducerer informasjon dokumentert av en originalkilde. Dette tilsvarer en annenhåndsberetning (EUAA 2023, s. 13-14).¹

¹ EUAAs retningslinjer for landkunnskapsarbeidet bruker samme inndeling som Landinfo, og skiller mellom primærkilde (*primary source*), originalkilde (*original source*) og sekundærkilde (*secondary source*) (EUAA 2023, s. 13-14). ACCORDs treningsmanual opererer ikke med det samme skillet, og forholder seg kun til primærkilder (*primary source*) og sekundærkilder (*secondary source*). En primærkilde er her definert som et individ eller en institusjon som gir førstehånds informasjon eller observasjon om en hendelse eller et forhold (ACCORD 2024, s. 85).

På en tjenestereise til Pristina, besøker Landinfo et sykehus. Overlegen vi snakker med, anses som en *primærkilde* til hvordan arbeidet på sykehuset foregår. I etterkant av reisen nedtegner landrådgiveren informasjonen som overlegen har gitt i en Landinfo-rapport – Landinfo regnes da som *originalkilde*.

En journalist som er øyenvitne til en hendelse, og som dokumenterer hendelsen for første gang, er både *primær- og originalkilde*.

Videre vil en kilde ofte kunne være en sammenstilling av ulike typer av informasjon, og kan være primær- eller originalkilde til deler av det som presenteres og sekundærkilde til annen informasjon (ACCORD 2024, s. 86).

Landinfo bør etterstrebe bruk av primær- og originalkilder. Vi skal være oppmerksomme på at sekundærkilden ofte gir informasjon som har gått gjennom flere ledd, og at faren for misvisende gjengivelse og feiltolking dermed er større (EUAA 2023, s. 14; ACCORD 2024, s. 87).

2.3.1 Falsk bekreftelse og rundløyper («round-tripping»)

Ved å identifisere originalkilden kan man også lettere forhindre falsk bekreftelse (to kilder sier det samme og bekrefter tilsynelatende et saksforhold, mens de i virkeligheten refererer til én og samme kilde) og unngå «rundløyper» (én kilde refererer til en annen kilde, som i sin tur refererer tilbake til den første kilden) (EUAA 2023, s. 14-15).

Falsk bekreftelse i system

I en rapport fra UK Home Office mener du å ha funnet bekreftelse på noe du har lest i den årlige menneskerettighetsrapporten fra U.S. State Department. Ved nærmere ettersyn viser det seg at UK Home Office sin rapport faktisk bygger på informasjon fra U.S. State Department sin rapport.

Rundløype i system

I en rapport fra Landinfo siteres det svenske Migrationsverket, som siterer den danske Udlændingestyrelsen, som igjen siterer Landinfo. Landinfo peker med andre ord tilbake på seg selv.

For å forhindre falsk bekreftelse og rundløyper, er det viktig å vite hvor informasjonen opprinnelig kommer fra. Når landrådgiveren intervjuer en kilde, bør han eller hun med andre ord forsøke å avklare hvor kilden har informasjonen sin fra, eventuelt også dobbeltsjekke informasjonen i ettertid (eller før informasjonen brukes). Når vi bruker skriftlig materiale, kan man ofte avdekke disse forholdene ved å sjekke kildelistene og referansene nøye (ACCORD 2024, s. 87).

2.4 Finne flere og nye kilder

Når det gjøres kildesøk, bør landrådgiveren/dokumentalisten forsøke å finne flere kilder som er uavhengige av hverandre; hva sier forskjellige kilder om samme tema? Man bør også forsøke å finne nye kilder, og å finne kilder som kan gi andre perspektiver på et tema enn landrådgiveren har fra før.

Redskapet for å finne nye kilder, vil i stor grad dreie seg om kildestyrt og systematisk kildesøking (se punkt 2.2).

Vi har et mål om at flere relevante og pålitelige kilder kan avklare et hendelsesforløp eller et fenomen. Det mest ideelle er om kilder med ulike utgangspunkt (myndighetene, internasjonale organisasjoner, NGOer) gir tilsvarende informasjon. Dette øker troverdigheten og tilliten til informasjonen, og vil bidra til å gi en balansert fremstilling (EUAA 2023, s. 15; Kjeldstadli 1999).

Det å konsultere flere og ulike typer kilder, kan være nødvendig av flere grunner. Mens noen typer kilder kan bidra til å få avklart faktiske forhold, kan andre typer kilder være bedre egnet til å gi perspektiver på og oppfatninger om det faktiske forholdet.

Partiskhet kan være en vesentlig utfordring når vi forsøker å finne relevante kilder. Crisis Group (seminar med Landinfo i mai 2014) poengterte hvor viktig det i deres arbeid er å snakke med alle involverte aktører, for å unngå anklager om partiskhet. Dette er overførbart til Landinfos arbeid. Det er ikke bare kilder som kan vurderes som partiske, også vi som innhenter og videreformidler informasjon, kan fremstå som partiske.

Det er ikke alltid slik at landrådgiveren vil ha tilgang på kilder som representerer ulike sider i en sak; i et land kan det hende at myndighetene konsekvent avslår henvendelser om å få møte dem, mens frivillige organisasjoner og NGO-er ser seg villige til å gi oss informasjon. Informasjonen som Landinfo senere videreformidler, baserer seg derfor hovedsakelig på informasjon fra «den ene siden». I slike tilfeller er det viktig at vi underretter om at vi har en ensidig tilgang på kilder, og eventuelt også om årsaken til dette.

3 Vurdere kilder

3.1 Hva bør vi vite om kilden?

Når kildene er lokalisert, ser vi nærmere på hva slags kilder vi har funnet. Er det et myndighetsorgan eller en NGO? Er det en nyhetskilde med bånd til myndighetene eller en uavhengig nyhetskilde? Har den internasjonale organisasjonen en agenda som gjør at den svartmaler situasjonen i et område? Dette er viktig å vite for å kunne tolke informasjonen og for å vurdere kvaliteten på informasjonen kilden gir.

I EUAAs felles retningslinjer og ACCORDs treningsmanual er følgende kriterier sentrale når vi skal vurdere kildene (EUAA 2023, s. 14; ACCORD 2024, s. 90):

- **HVEM** er kilden, hva vet man om kildens ståsted, er kilden åpen eller anonym, er kilden en ekspert på temaet?
- **HVA** slags informasjon gis? Er det for eksempel en appell fra en menneskerettighetsorganisasjon eller en årlig menneskerettighetsrapport?
- **HVORFOR** gir kilden denne informasjonen, hva er kildens agenda, hva ønsker kilden å oppnå med å gi informasjonen?
- **HVORDAN** har kilden samlet inn informasjonen, hvordan presenteres den og hvordan formuleres den? Er informasjonen dømmende eller fordomsfull?
- **NÅR** samlet kilden informasjonen? Er informasjonen oppdatert?

Ofte bruker vi mange av de samme kildene flere ganger, slik at det ikke er nødvendig å vurdere kildene like grundig hver gang. Men det er ikke dermed sagt at en pålitelig eller relevant kilde på ett tema, er like pålitelig og relevant på andre tema. For eksempel er ikke nødvendigvis Human Rights Watch i Russland den beste kilden til å belyse anvendelsen av en lovendring i russisk anti-terrorlov. Her kan det være mer aktuelt å kontakte russiske advokater eller NGO-er som gir juridisk bistand til ofre for myndighetsmisbruk i terrorrelaterte saker.

Samtidig er det slik at vi snakker med personer som har ulike roller og ansvar innenfor en organisasjon. På en tjenestereise til land X kan for eksempel landrådgiveren ha møte med en gjenbosettingsoffiser for UNHCR, med førstehåndserfaring fra felt. Neste dag kan landrådgiveren ha møte med en leder for UNHCR i landets hovedstad. De to kildene er fra samme organisasjon, men har ulik erfaring og vil kunne uttale seg ulikt om samme tema. Derfor er det viktig å innhente informasjon om kildens erfaring og rolle i organisasjonen, og om nødvendig kommentere ulikheter i kildenes erfaringer.

Vi bør også være kritiske til egne oppfatninger om kilder. En anerkjent kilde, som FN, kan for eksempel grunnet sikkerhetssituasjonen selv være forhindret fra å oppholde seg i felt. Da vil ikke dette være en kilde som nødvendigvis vil kunne gi oppdatert og troverdig informasjon. I verste tilfelle vil kilden kunne gi mangelfull eller feilaktig informasjon. Kan det være slik at den vanligvis pålitelige menneskerettighetsorganisasjonen bevisst venter med å rapportere om forbedringer i menneskerettighetssituasjonen i et område, grunnet deres mandat eller andre hensyn? Slike forhold er det viktig at landrådgiveren er bevisst på. Vi bør spørre oss selv: Er denne (vanligvis sentrale og troverdige) kilden den beste til å kunne gi oss relevant og oppdatert informasjon om problemstillingen?

Videre kan det være viktig å innhente opplysninger om hvilke metoder kilden bruker i sitt arbeid; hvordan dokumenterer kilden menneskerettighetsovergrep, hvordan kryssjekker de informasjonen de bruker, hvilke kriterier bruker kilden for å velge egne kilder? Dersom kildens metodikk er av betydning for vår rapportering, bør landrådgiveren i sin egen rapport kommentere hvordan kilden arbeider.

3.2 Kryssjekking av kilder

Landrådgiveren bør sammenlikne kilder for å finne ut hvilke som er mest pålitelige og relevante i den aktuelle sammenhengen. Kryssjekking innebærer å sammenligne ulike kilder for å teste om de uavhengig av hverandre rapporterer likt om et forhold eller en hendelse. På denne måten kan man avdekke om ulike kilder bekrefter det samme forholdet eller om informasjonen er motstridende (EUAA 2023, s. 16). Kryssjekking av kilder er også hensiktsmessig for å kunne identifisere kilder med for like agendaer/interesser, synspunkter og bakgrunn.

Av EUAAs retningslinjer fremgår det at kryssjekking av kilder og bekreftelser av saksforhold er særlig viktig når det handler om viktige begivenheter, forhold med direkte betydning for de sentrale temaene som undersøkes, dersom informasjon ikke tilfredsstiller alle kvalitetskrav (se kapittel 4) eller når informasjonen stammer fra anonyme kilder. I andre tilfeller er kryssjekking mindre viktig, som for eksempel når det gjelder åpenbare fakta eller hendelser som kun er ment å illustrere en bestemt problemstilling (EUAA 2023, s. 17).

3.3 Praktiske utfordringer

3.3.1 Finner ingen kilder

Hvordan formulerer vi oss når vi ikke finner kilder til temaet vi undersøker? Er det tilstrekkelig å skrive «Vi har ikke funnet kilder som kan opplyse at..» eller «Det er ukjent om...»? Mottaker kan tolke dette som at personen ikke finnes eller at hendelsen ikke har funnet sted. Ingen av disse formuleringene er gode nok. Det

at vi ikke har funnet kilder eller informasjon, betyr ikke nødvendigvis at noe eller noen ikke finnes eller har skjedd. I slike situasjoner er det svært viktig å bruke presise og utvetydige formuleringer som beskriver det mangelfulle kildetilfanget (EUA 2023, s. 18).

Landrådgiveren bør ta høyde for eventuelle begrensninger som språk, korte tidsrammer eller begrensede ressurser. Dersom det for eksempel er høy grad av sensur i landet, hvilket gjør at ingen vil tørre å dekke et sensitivt tema, bør dette også tas med i betraktningen. Når man ikke har funnet kilder, bør landrådgiveren beskrive og kontekstualisere desto mer. Landrådgiveren bør være eksplisitt; har vi ingen kilder fordi kildene ikke kan være på et sted av sikkerhetshensyn eller sensur, eller er det andre årsaker til at vi ikke finner kilder?

For å forsikre leseren om at forholdet er nøye undersøkt, kan man oppgi hvordan man har forsøkt å finne kilder og informasjon. Eksempelet under er fra Landinfo respons Kamerun: Homofile (2009):

Etter en gjennomgang av tilgjengelig avisstoff fra Kamerun, har vi ikke funnet informasjon om at noen av personene som ble nevnt på listen publisert i L'anecdote er blitt etterforsket eller straffeforfulgt for homoseksuelle handlinger i etterkant.¹

¹ Tilgjengelig avisstoff er her å forstå som relevante artikler tilgjengelige på to nettsteder. Det første nettstedet er Behind the Mask (se www.mask.org.za), et sørafrikansk nettsted med fokus på homofiles situasjon i afrikanske land som videreformidler en del artikler fra lokal og internasjonal presse under egne landinformasjonssider. Det andre nettstedet er AllAfrica (www.allafrica.com), en database som samler artikler publisert i engelsk- og franskspråklige afrikanske nettaviser. Her ble det gjort søk i databasen 5. november 2008 på søkestrengene "homo", "homosexuel" og "L'anecdote", avgrenset til artikler publisert i franskspråklige kamerunske nettaviser, og videre på "homo" og "gay" i engelskspråklige kamerunske nettaviser.

3.3.2 Finner kun én kilde

På noen tema, som for eksempel en lovendring eller et helsespørsmål, kan det være tilstrekkelig med én kilde. Det hender imidlertid at vi bare finner én kilde på et tema der vi helst ville hatt flere kilder. Av EUAs interne retningslinjer (2023, s. 17-18) fremgår det at dersom landrådgiveren velger å bruke denne ene kilden, bør han/hun, for å skape åpenhet og tillit, forklare konteksten rundt bruken av kilden; hvorfor velger vi å bruke denne kilden alene, hvem er kilden, og hvorfor mener vi at kilden uansett er relevant?

Et eksempel som kan illustrere dette, er fra Landinfo temanotat Sudan: Ærbarhet, bevegelsesfrihet og vold mot kvinner (2014), der det innledningsvis gjøres rede for bruken av en slik enkelt kilde:

Selv om dette er et viktig bakteppe for kvinners situasjon i Sudan, foreligger det forbausende lite skriftlig kildemateriale om forhold knyttet til kvinner og ærbarhet i en sudansk kontekst. Det eneste større forskningsarbeidet med delvis fokus på ærestematikk Landinfo har funnet, er monografien til den amerikanske sosialantropologen Janice Boddy (Boddy 1989). Hun tar opp æresrelaterte forhold sporadisk i monografien sin, som er basert på feltarbeider på den sudanske landsbygda ved Nilen, rundt 200 km nord for Khartum. Disse feltarbeidene ligger ganske langt tilbake i tid (fra midten av 1970- til midten av 1980-tallet), men vi refererer likevel til Boddys monografi, siden forandringene som har skjedd siden da, ikke later til å ha gått i retning av større frigjorthet, og fordi vi ikke har tilgang til annet forskningsmateriale med samme relevans for temaet.

3.3.3 Anonyme kilder

Noen kilder stiller anonymisering som vilkår for å snakke med oss, andre anonymiserer vi av hensyn til sikkerhet. I en del tilfeller kan vi gi opplysninger om kilden, i teksten og i kildelisten, som viser leseren at det er en relevant og pålitelig kilde, uten at vi avslører hvem kilden er. Typisk vil vi kunne informere om hvorvidt kilden er internasjonal eller lokal, hvilken ekspertise kilden har, og hvorvidt vedkommende anses som erfaren eller spesielt kunnskapsrik om det relevante temaet (EUAA 2023, s. 15).

I enkelte tilfeller kan det være svært problematisk å gi opplysninger om en anonym kilde i det hele tatt. For eksempel kan det få alvorlige konsekvenser for en kilde dersom det blir avdekket hvem kilden er, hvor kilden opererer og hvem kilden snakker med.

Et eksempel der relativt mye informasjon om den anonyme kilden er gitt, kan leses i Landinfo respons Tsjetsjenia: Kritikk av myndighetene i tsjetsjenske medier (2014):

Ifølge en tsjetsjensk journalist som befinner seg utenfor Tsjetsjenia, men som har tett kontakt med republikken, og som ønsker å være anonym (møte, oktober 2013), er folk i Tsjetsjenia forsiktige med å uttrykke seg kritisk om hva myndighetene foretar seg.

I det følgende eksempelet fra Landinfo respons Etiopia: Spesialstyrken Liyu Police i Region 5 (2015), gis noe mindre informasjon om kildens opphav og virke, men det er uansett forsøkt å anerkjenne kildens relevans ut fra det man faktisk kan opplyse om:

De to anonyme muntlige kildene det er vist til, var henholdsvis en representant for en internasjonal organisasjon og en representant for en lokal organisasjon. Begge kilder må anses som svært kunnskapsrike og innsiktsfulle når det gjelder situasjonen i Region 5. Av hensyn til sitt videre arbeid for sine respektive organisasjoner ønsket de å være anonyme.

Vi undersøker om det finnes andre åpne, skriftlige eller muntlige, kilder som kan gi tilsvarende relevant informasjon. Ofte bruker vi anonyme kilder sammen med åpne kilder.

Ulempen med anonyme kilder er at leserne våre vanskelig kan etterprøve om kilden og informasjon kilden har gitt, virkelig er pålitelig og sann. Teksten blir lite gjennomskiktig. I tillegg er det i noen tilfeller vanskelig å gi kilden tilstrekkelig anerkjennelse som spesielt relevant eller troverdig. Dersom vi for eksempel ikke kan opplyse om at en kilde jobber i en flyktningleir og dermed har førstehåndskunnskap om leirbeboernes situasjon, vil leseren vanskelig kunne vekte denne kilden mot andre kilder. Anonymisering kan ellers innebære at kilden i mindre grad trenger å stå til ansvar for det som er sagt.

Alle Landinfos møtepartnere ble gjort kjent med at opplysninger de ga, kunne bli publisert. Spørsmål og problemstillinger knyttet til rohingyaene er sensitive og kontroversielle i Myanmar, og hele syv av åtte møtepartnere som uttalte seg om dette temaet, ønsket anonymitet. Kilder som ikke ønsket å bli åpent sitert, refereres derfor etter avtale til i anonymisert form.

Det finnes imidlertid også noen fordeler ved anonymisering; for eksempel at en anonym kilde gjerne kan snakke usensurert og åpent, og kanskje gi mer informasjon.

Reinhold Jawhari fra ACCORD (møte, september 2014) ga følgende huskeregel i forbindelse med anonymisering av kilder:

Hvis vi ved å google måten vi omtaler kilden på, får opp hvem kilden er, har vi ikke anonymisert godt nok!

3.3.4 Tvilssomme kilder

Noen kilder blir ansett som tvilssomme etter å ha blitt vurdert opp mot kvalitetskravene hvem, hva, hvorfor, hvordan og når. Det kan være at det ikke er mulig å fastslå kildens agenda, anseelse, tilstedeværelse i felt eller kunnskapsnivå. Kilder vil også bli vurdert som tvilssomme hvis deres fremstilling er skjev eller forutinntatt (EUAA 2023, s. 18; ACCORD 2024, s. 101). Dersom kilden er tvilssom, vurderer vi om den likevel skal inkluderes i kildematerialet. ACCORD mener at tvilssomme kilder i utgangspunktet skal ekskluderes, men at det kan gjøres unntak dersom man ikke finner annen informasjon (ACCORD 2024, s. 102). Et annet relevant aspekt er om informasjonen kilden har gitt er relevant. Dersom den er det, kan informasjonen tas med i notatet. Landrådgiveren bør imidlertid gjøre rede for at det er – og hvorfor det er – usikkerhet knyttet til kildens pålitelighet.

Et eksempel er videoer som er lagt ut på internett. I noen tilfeller kan det være usikkert hvem som har laget videoen eller om videoen er manipulert eller rigget. Landrådgiveren undersøker så langt det lar seg gjøre hvem som har laget videoen, kryssjekker informasjonen med andre kilder, og begrunner i teksten hvorfor kilden er brukt og hvorfor kildens og kildens informasjon eventuelt er usikker (se ellers sjekkliste for sosiale medier, under punkt 3.4).

I Landinfo temanotat Tsjetsjenia: Sikkerhetssituasjonen (2014) ble det eksempelvis valgt å kommentere at videoens troverdighet ble understøttet av en ekspert på det bestemte temaet:

Etter det Landinfo kjenner til er det nå emir Khamzat (alias Aslan Butukaev) som er leder for opprørere i Tsjetsjenia. I et klipp på YouTube fra april 2014 gir emir Khamzat, som emir av Tsjetsjenia, sin troskap til den nye lederen av emiratet, Ali Abu Mohammad (Kavkaz Center 2014c). Troverdigheten av klippet understøttes av en ekspert på tema (Vatchagaev, e-post april 2014).

Et annet eksempel på tvilssomme kilder er Wikipedia, som kan redigeres av hvem som helst, uten at det nødvendigvis underlegges kvalitetskontroll. Som hovedregel er vi varsomme med å bruke Wikipedia som kilde, særlig på kontroversielle tema. Eventuelt bruker vi Wikipedia som utgangspunkt for videre undersøkelser/kildesøk.

3.3.4.1 Ekskludering av tvilssomme kilder

Hvis det finnes en annen pålitelig kilde, bør landrådgiveren ekskludere den tvilssomme kilden. Det samme gjelder hvis den tvilssomme kilden ikke gir noen tilleggsverdi til kildematerialet.

3.3.5 Motstridende kilder

Noen kilder gir motstridende informasjon. Landrådgiveren kan enten falle ned på at en/ flere av kildene er tvilsomme og ekskludere dem fra kildematerialet, eller ta med motstridende kilder, som en illustrasjon på at det ikke er noe klart svar på spørsmålet. Det kan eksistere ulike synspunkter eller forståelser av en hendelse eller faktum som kan være nyttig å få frem.

Av EUAAs retningslinjer og ACCORDs treningsmanual fremgår det at motstridende informasjon bør presenteres sammen med en vurdering av kildene. Dette vil hjelpe leseren å gjøre seg opp en mening om informasjonen (ACCORD 2024, s. 148; EUAA 2023, s. 18).

Dersom landrådgiveren mener at den ene kilden er mer pålitelig og relevant enn den andre, men at man av hensyn til åpenhet likevel ønsker å synliggjøre motstriden, er det gode grunner for å forklare hvorfor leseren bør legge større vekt på den ene kilden.

Motstriden mellom kilder er forsøkt belyst i Landinfo respons Kuwait, FAE og Qatar: Statsløse palestineres muligheter for innreise (2015):

En gruppe internasjonale eksperter basert i Kuwait opplyste i en e-post i januar 2015 at det er svært vanskelig for palestinere med egyptiske reisedokumenter å få arbeidstillatelse i Kuwait, og at også besøksvisum kan være vanskelig å få.

En forretningsmann som bor i Kuwait (møte i Dubai november 2014) mente derimot at det ikke ville være noe problem for en palestiner med egyptiske reisedokumenter å returnere til Kuwait dersom man har ny sponsor.

Motstriden mellom utsagnene ovenfor kan muligens forklares med at forretningsmannen i liten grad selv var i berøring med den aktuelle problematikken. En annen plausibel forklaring kan være at det generelt ikke råder full sikkerhet om hvor konsekvent myndighetene opptrer overfor den enkelte palestiner. Forvaltningspraksis synes generelt å være noe uforutsigbar i gulfstater som bl.a. Kuwait, Qatar og FAE. Gode kontakter hos myndighetene kan bety mer for utfallet av en individuell sak enn gjeldende regler og generell policy. Det vises her til Landinfos og Migrationsverkets rapport om statsløse palestinere i Kuwait fra 15. mars 2012.

3.4 Særskilte utfordringer

3.4.1 Kilder i eksil

Landrådgiveren bør vurdere nøye hvilke tema han eller hun tar opp med kilder i eksil, blant annet med hensyn til kildens eventuelle partiskhet, og med hensyn til kildens nærhet/avstand til tema.

Kilder i eksil kan være pålitelige og relevante på «uforanderlige» tema som for eksempel ekteskapstradisjoner, familierelasjoner og kulturelle forhold. Samtidig vil ikke en eksilkilde nødvendigvis være oppdatert, balansert eller troverdig med hensyn til hjemlandets sikkerhetssituasjon eller andre dagsaktuelle tema i hjemlandet.

3.4.2 Kilder på informasjonsinnhentingsreiser

Kilder vi møter på reiser, kan være kilder vi tidligere ikke har møtt eller som har vært ukjente for oss. Det kan derfor være vanskelig å vurdere dem opp mot kvalitetskravene hvem, hva, hvorfor, hvordan og når. Når vurderingen i slike tilfeller gir utilfredsstillende svar på kildens brukbarhet, må kilden vurderes som tvilsom (ACCORD 2024, s. 101-102, 144).

Selv om slike kilder i utgangspunktet bør unngås, er dette på den annen side kilder vi bare får møtt på reiser og ikke har, eller har begrenset tilgang til, hjemmefra. De kan derfor gi en tilleggsverdi til informasjonen vi ellers får fra lettere tilgjengelige kilder. Til støtte for vurderingen anbefales landrådgiveren å spørre seg:

- Hva foreligger ellers av rapporter om temaet man undersøker?
- Finnes det annen informasjon enn den kilden kommer med?
- Gir kildens informasjon noen tilleggsverdi som veier opp for manglene ved kilden?

I slike situasjoner vil det være avgjørende å stille gode spørsmål under samtalen, for å avklare så mye som mulig om kilden og kildens bakgrunn (se blant annet Landinfos retningslinjer for gjennomføring av intervju).

Kilder som har blitt intervjuet på reiser, kan få en skinnsoliditet; det de forteller oss kan bli sett på som sant fordi de er kilder som befinner seg i felt. Landrådgiveren bør vurdere kilder vi møter på informasjonsinnhentingsreiser like kildekritisk som andre kilder, og kryssjekke disse kildene opp mot andre kilder, innen vi videreformidler funn fra reiser.

Videre bør vi være oppmerksomme på hvordan vi påvirker kilder i møter på informasjonsinnhentingsreiser. Vi presenterer oss som representanter for norske myndigheter. Dette kan ha betydning for hva slags informasjon kilden gir oss. Et annet spørsmål i denne sammenheng er hvor vi avholder møtene. Hvis vi ønsker å opptre så uavhengige som mulig, kan vi, såfremt det går an, unngå å holde møtene på ambassaden. Dette vil imidlertid kunne være en utfordring i områder hvor et høyt sikkerhetsopplegg er nødvendig.

Videre bør det tas høyde for at det ofte er kulturforskjeller mellom oss og kilden. Det er viktig å sette seg inn i hva disse forskjellene går ut på, slik at dette ikke bidrar til unødvendige misforståelser i kommunikasjonen, som igjen kan påvirke vår vurdering av kilden. For mer informasjon, se Landinfos retningslinjer for gjennomføring av intervju.

3.4.3 Kilder i krigsområder

Det kan reise særlige utfordringer å vurdere kilder som rapporterer fra krigsområder. Situasjonen i krigsområder vil som oftest være mer uoversiktlig og skiftende enn andre steder. Samtidig kan sikkerhetssituasjonen gjøre det umulig for både oss og kilder å reise inn i visse områder. Dermed blir det vanskeligere å få tak i pålitelige primær- og originalkilder. Kilder som vanligvis oppfattes som pålitelige, har kanskje ikke tilgang. De kildene som har direkte tilgang til krigssonen, vil ofte være partiske og farget av konflikten. Presserapporter som kommer ut av krigsområder, vil av samme grunner ofte være dårlig funderte.

Under borgerkrigen i Syria var det nærmest umulig for pressen å rapportere uavhengig fra krigssonene i landet. I stedet ble denne rollen overtatt av lokale nettverk av aksjonister («Citizen journalists») som produserte og smuglet ut store mengder film og billedmateriale som syriske organisasjoner i eksil, med tilknytning til opposisjonen, satte sammen og «utga» via pressemeldinger, YouTube-kanaler etc.

Samtidig presenterte statskontrollerte medier i Syria en helt annen virkelighet. Den internasjonale pressen baserte seg i stor grad på informasjon fra eksilorganisasjonene fordi den selv mangler tilgang. Informasjonen fra de opposisjonelle eksilorganisasjonene og de statskontrollerte mediene kunne imidlertid ikke verifiseres.

Man bør unngå ensidig å legge til grunn det som rapporteres av pressen. Dette gjelder særlig informasjon som ikke støttes av andre kilder, og informasjon som ligger nært i tid og som kanskje dementeres på et senere tidspunkt. Så langt det lar seg gjøre bør man lete etter andre kilder enn mediasaker og informasjon utarbeidet av partene i konflikten.

Alternative kilder med større grad av troverdighet kan være undersøkelseskommisjoner som har snakket med et bredt spekter av aktører, vitner, ofre etc. Det er i så fall viktig å kjenne til undersøkelseskommisjonens mandat.

Andre gode kilder kan være FN-organisasjoner eller andre humanitære organisasjoner med direkte tilgang til krigssoner. Man bør imidlertid søke å avdekke hvilken relasjon den enkelte humanitære organisasjon måtte ha til partene i konflikten eller til andre stater og aktører i regionen. Et annet godt alternativ kan være eksperter eller akademiske miljøer som er i løpende kontakt med personer som befinner seg i krigssonen. Før man gjengir informasjon fra disse kildene, bør man så langt det lar seg gjøre forsøke å avdekke eksakt hvor informasjonen deres er hentet fra.

3.4.4 Nyhetskilder

Som allerede bemerket ovenfor, kan det tidvis by på utfordringer å forholde seg til informasjon fra nyhetskilder. I noen områder vil ikke pressen nødvendigvis ha bedre førstehåndskjennskap til et tema enn det andre og mindre synlige (eller hørbare) aktører har. Ved bruk av informasjon som er skrevet av eller gjengitt av en nyhetskilde, er det derfor alltid viktig å søke kjennskap til hvor nyhetskilden har informasjonen fra, når informasjonen er gitt og under hvilke omstendigheter. Er nyhetskilden original- eller sekundærkilde?

Man bør også være kritisk til nyhetskildens eget kildekritiske håndverk – det kan være mange informanter og kilder som ønsker sin sak på trykk og som bevisst sprer overdrevet informasjon eller feilinformasjon. Vi må med andre ord være påpasselige med å sette kildestempelet på riktig aktør – er det informanten, skribenten eller avisen som gir informasjon?

Enda en utfordring som gjør seg gjeldende for nyhetskilder, dreier seg om nyhetsrapporteringens (eller nyhetsbildets) relative nærhet eller avstand i tid. Før man bruker informasjon fra en nyhetskilde, bør landrådgiveren vurdere om det er hensiktsmessig å bruke den «ferskeste» gjengivelsen av en hendelse, og eventuelt hvilke konsekvenser det vil ha for løpende oppdatering av situasjonen. Informasjonen som gis av en nyhetskilde en uke etter at en begivenhet har inntruffet, kan kanskje inneholde mer pålitelig og presis informasjon enn det den umiddelbare rapporteringen gjorde.

3.5 Sosiale medier

Vi har samme prinsipp for vurdering av disse kildene som for andre kilder, men det kan være en større utfordring å definere hvem forfatteren av informasjonen er. Ofte vil ikke kilder i sosiale medier oppfylle kvalitetskriteriene hvem, hva, hvorfor, hvordan og når. Bruk av pseudonymer eller falske «identiteter» er mer utbredt. Videre et det et spørsmål om hvem som har kvalitetssikret informasjonen.

ACCORDs treningsmanual (2024, s. 97) gir følgende tips for å vurdere kilder som er sosiale medier:

Try to find out more about the user (i.e. source) who uploaded the piece of information you are interested in:

- ✓ Does the user provide information about themselves in their profile?
- ✓ Is the user also the author of the information, or did they upload information produced by someone else?
- ✓ What other content has the user uploaded? Is it related to the topic/location?
- ✓ Where is the user located? Are they in the actual place they are sharing information about?
- ✓ Who are the followers of the user/account? Which accounts does the source follow?
- ✓ When was the account created? When was the most recent activity? How frequently is content posted?
- ✓ Does an official website link to this social media account?
- ✓ Is the source active on other social media platforms/websites as well?
- ✓ Is there WHOIS information available for an affiliated website? (WHOIS provides information about the internet service provider responsible for a particular resource. It uses publicly available information from the domain name owner to their individual registrars. See <https://who.is>.)
- ✓ Does the information you collected about the account help to verify the authenticity of the source and/or assess its reliability?

4 Vurdere informasjon: Er det sant det kilden sier?

Etter at vi har vurdert selve kilden, ser vi også kritisk på informasjonen kilden har gitt. Vi må avgjøre om informasjonen er *brukbar*; om informasjonen besvarer eller kaster lys over akkurat det spørsmålet vi har stilt. Derne er, som Fossum & Meyer (s. 70) skriver: «[...] det viktigste problemet vi står ovenfor, [...] å bedømme om faktapåstander er *holdbare*. Er det sant det kilden sier i sitt kildemateriale?»

Jo bedre vi kjenner til omstendighetene som informasjonen knytter seg til, desto mer kan vi også vite om hvilke begrensninger informasjonen har. Vi gjør oss opp en mening om hvilken annen informasjon og hvilke andre kilder som eventuelt må brukes for å balansere og kontekstualisere informasjonen vi allerede har.

Når vi leter etter informasjon, er det også viktig å være åpen for at informasjonen kan ha en annen betydning for avsender enn for oss som mottaker. Vi må unngå å tolke informasjonen direkte inn i vårt eget syn på hva konteksten er, på hva vi mener er «riktig» eller «sann» kontekst. Vår landinformasjon kan fremstå som mangelfull dersom vi ikke søker å forstå den aktuelle konteksten vi befinner oss i.

4.1.1 «6x6-systemet»

Det amerikanske forsvaret (U.S. Department of Defence. Headquarters Department of the Army 2006) har utarbeidet en såkalt «Source and Information Reliability Matrix», som vi refererer til som 6x6-systemet. Skjemaet brukes til å krysskoble ulike kvaliteter ved kilden og kildens informasjon, og gir en rekke alternative krysskoblinger. Fremgangsmåten tydeliggjør at det kan være hensiktsmessig å foreta til dels adskilte vurderinger av kilden og kildens informasjon:

Kilde	Informasjon
A: Helt pålitelig	1. Bekreftet/støttet av andre kilder
B: Vanligvis pålitelig	2. Trolig sann
C: Ganske pålitelig	3. Muligens sann
D: Ikke vanligvis pålitelig	4. Tvilsom
E: Upålitelig	5. Usannsynlig
F: Pålitelighet ukjent	6. Troverdighet ukjent

Det er ikke alltid at vi kan finne den ideelle kombinasjonen – A1 – den helt pålitelige kilden, som gir informasjon som bekreftes av andre (pålitelige) kilder. I vårt arbeid vil vi for eksempel oftere støtte på kombinasjonen B2 – en vanligvis pålitelig kilde som trolig uttaler seg sannferdig – og anse denne for å være tilstrekkelig som grunnlag for sikker informasjon.

Andre kombinasjoner kan i en del sammenhenger også gi tilstrekkelig sikker informasjon, som for eksempel C1 – en ganske pålitelig kilde som understøttes av andre kilder. D1 bør også kunne brukes i visse tilfeller, som når utsagnet til en ikke vanligvis pålitelig kilde støttes av et større antall kilder, forutsatt at de andre kildene vurderes som gode.

I land hvor sikkerhetssituasjonen er vanskelig, og hvor ellers anerkjente kilder ikke selv kan operere i felt eller ha tilgang på førstehåndsinformasjon, kan vi oppleve at det som vanligvis regnes som en pålitelig kilde, kan gi informasjon de selv har fått gjennom andre og gjerne upålitelige kanaler. Landrådgiverne bør være oppmerksomme på at kombinasjonene B4 eller B5 – vanligvis pålitelig kilde som gir usannsynlig/tvilsom (upålitelig) informasjon – kan forekomme. I slike tilfeller unnlater vi å bruke informasjonen.

Kilder av typen F (pålitelighet ukjent) må undersøkes nærmere før man eventuelt arbeider videre med dem. Dette kan være kilder som for eksempel dukker opp under en informasjonsinnhentingsreise og som kan virke relevante, men hvor man vet for lite om dem til å kunne bruke informasjonen de gir.

4.2 Er kildens informasjon brukbar og holdbar?

Det finnes en rekke spørsmål som er nyttige å stille seg for å avklare om informasjonen er egnet, og for å skape bevissthet rundt ens egen bruk av informasjon:

- ✓ Er informasjonen et produkt av en offentlig eller ikke-offentlig, personlig eller institusjonell kilde? (Landrådgiveren bør **typebestemme kildematerialet.**)
- ✓ Hva er informasjonens opphav, hvilket miljø er informasjonen et produkt av? (Landrådgiveren bør **opphavsbestemme informasjonen.**)
- ✓ Dreier det seg om en rapport, nyhetsartikkel, forskningsanalyse, er det et vitenskapelig eller populærvitenskapelig produkt? (Landrådgiveren bør **sjangerbestemme kildematerialet.**)
- ✓ Dreier det seg om fakta, meninger, analyse, er det normativ eller beskrivende informasjon, hva er budskapet, er det forståelig? (Landrådgiveren bør **innholdsbestemme kildematerialet.**)
- ✓ Er informasjonen fremstilt balansert, politisk, verdiladet, tendensiøst, engasjert? (Landrådgiveren bør ta stilling til **hvordan informasjonen er formidlet.**)
- ✓ Er informasjonen selvmotsigende, rimelig, stemmer informasjonen med det vi ellers vet? (Landrådgiveren bør sjekke for **rimelighet og konsistens.**)
- ✓ Hvor holdbare er påstandene, hvilke vekt skal de tillegges? (Landrådgiveren bør vurdere **informasjonens holdbarhet.**)

4.3 Kvalitetskriterier

I tillegg til de ulike avklaringene ovenfor, bør landrådgiveren også vurdere informasjonen opp mot noen felles og velkjente kriterier. I EUAAs retningslinjer (2023, s. 13) kalles disse for kvalitetskriterier; kriterier som brukes til å validere informasjonen vi vurderer å benytte. Disse er noe annerledes enn kriteriene man benytter når man vurderer selve kilden (hvem, hva, hvorfor, hvordan og når):

- ✓ **RELEVANS** Er informasjonen relevant for spørsmålet som stilles? Besvarer den spørsmålet, eller deler av spørsmålet? Informasjon som ikke er relevant, ekskluderes.
- ✓ **PÅLITELIGHET** Er informasjonen pålitelig eller tro mot det relevante faktum eller den relevante hendelsen? Er informasjonen sannsynlig ut fra det vi ellers vet om faktum/hendelsen?
- ✓ **OPPDATERTHET** Er informasjonen oppdatert eller utdatert?
- ✓ **OBJEKTIVITET** Er informasjonen objektiv eller partisk? Er informasjonen balansert eller ensidig?
- ✓ **NØYAKTIGHET** Består informasjonen av fakta eller meningsytringer? Er informasjonen omfattende, detaljert og eksakt?
- ✓ **ETTERPRØVBARHET** Er informasjonen etterprøvable – kan den opprinnelige eller primære kilden for informasjonen identifiseres, kan vi spore informasjonen tilbake til dens opprinnelse?
- ✓ **TRANSPARENS** Er det klart og tydelig hvor informasjonen kommer fra, er kvaliteten på informasjonen utvetydig og utvilsom, er informasjonen etterrettelig, har materialet nøyaktige henvisninger og korrekt litteraturliste?

4.3.1 Kan vi bruke informasjon som ikke tilfredsstiller kvalitetskriteriene?

Ofte påpekes det at *relevans* er det eneste ufravikelige kvalitetskriteriet. Hvis informasjonen ikke er relevant for spørsmålet eller temaet vi skal belyse, skal vi heller ikke bruke informasjonen. Når det gjelder de øvrige kvalitetskriteriene, kan de verken fremstilles hierarkisk (alle er like viktige) eller som ufravikelige.

Ofte opplever landrådgiveren at ingen av kvalitetskravene er oppfylt; at deler av informasjonen vi vurderer å bruke, er partisk, utdatert, unyansert eller ikke tilstrekkelig kildebelagt. Det betyr ikke nødvendigvis at landrådgiveren bør eller skal forkaste informasjonen. Derimot må man alltid – dersom man velger å bruke informasjonen fordi den fortsatt anses som relevant og tilstrekkelig viktig – gi leseren en beskrivelse av manglene. Her følger noen få eksempler som kan illustrere «mangelfull» oppnåelse av kvalitetskriteriene:

4.3.1.1 Den helt objektive, upartiske kilden finnes neppe (Meyer 2000)

Informasjon kan være brukbar selv om ikke alle kvalitetskriteriene er tilfredsstillt. Det hender for eksempel ofte at informasjon ikke kan anses som fullstendig objektiv. Informasjonen trenger ikke av den grunn alene å være irrelevant; det kan tvert imot være betydningsfullt å få frem subjektiv eller påvirket informasjon.

Det som i slike tilfeller blir viktig, er å gjøre leseren oppmerksom på at kildematerialet anses som eksempelvis partisk eller ensidig – altså å indikere «bias». Samtidig bør landrådgiveren sette denne typen informasjon i kontekst, og i eventuell kontrast med øvrig kildemateriale.

4.3.1.2 Selv om en historie i hovedsak er usann, kan den allikevel inneholde sanne elementer

Det kan også hende at kvalitetskriteriet pålitelighet ikke oppfylles. Som regel vil vi da velge å ikke bruke informasjon. Samtidig kan det tenkes at en totalt sett upålitelig historie inneholder noe riktig informasjon. Sidsel Meyer (2000) sier om dette:

Kan dette virkelig stemme? Er det sannsynlig at det kan ha skjedd på denne måten? Ved tvil må en ikke glemme at en «vanvittig» historie godt kan være sann. Men en må også huske at flere kildeutsagn om samme begivenhet vil bidra til å se historien fra flere sider – og bidra til å bekrefte eller avkrefte hele eller deler av den. Selv om en historie i hovedsak er usann, kan den allikevel inneholde sanne elementer.

4.3.1.3 Manglende kjennskap til metode og opphav

Det hender også at det ikke fremgår av kildematerialet hvordan informasjonen faktisk er samlet inn, eller at deler av informasjonen ikke er tilstrekkelig kildebelagt. For eksempel kjenner vi ikke til hvordan det amerikanske utenriksdepartementet velger ut og analyserer informasjonen som ender opp i deres årlige menneskerettighetsrapporter. Som ACCORD (2024, s. 100) påpeker «[...] USDOS is clear about its methodology; the methodology itself, however, is not transparent.» Det oppgis heller ikke alltid hvem som er kilde til informasjonen.

Til tross for disse manglene, som tilsier at kvalitetskriteriet etterprøvbarehet svekkes, kan vi tidvis bruke informasjonen, dersom troverdigheten til kilden og den informasjonen kilden gir, allikevel kan anses som generelt høy. Når vi gjør det, «stoler» vi med andre ord på at kilden har vært etterrettelig, uten å kunne være sikre på kildens metode eller kildebruk. Vi bruker informasjonen, selv om den strengt tatt ikke oppfyller kvalitetskriteriet.

5 Referanser

Skriftlige kilderUncategorized References

- ACCORD, dvs. Austrian Center for Country of Origin & Asylum Research and Documentation (2013). *Researching Country of Origin Information. Training Manual*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <https://www.coi-training.net/2013-edition-of-the-coi-training-manual/> [lastet ned 16. juli 2025].
- ACCORD, dvs. Austrian Center for Country of Origin & Asylum Research and Documentation (2024). *Researching Country of Origin Information. Training Manual. 2024 edition*. Vien: ACCORD. Tilgjengelig fra https://www.coi-training.net/site/assets/files/1036/accord_researching_country_of_origin_information_2024.pdf [lastet ned 16. juli 2025].
- EU (2008). *Common EU Guidelines for processing Country of Origin Information (COI)*. Brussel: EU. Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/policy/legalguidance/eu/2008/en/41426> [lastet ned 16. juli 2025].
- EUAA, dvs. European Union Agency for Asylum (2023, februar). *Country of Origin Information (COI) Report Methodology*. Malta: EUAA. Tilgjengelig fra https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2023-02/2023_02_EUAA_COI_Report_Methodology_Rebranded.pdf [lastet ned 16. juli 2025].
- Fossum, E. & Meyer, S. (2008). *Er nå det så sikkert? Journalistikk og kildekritikk*. Oslo: Cappelen Damm.
- Kjeldstadli, K. (1999). *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Meyer, S. (2000). *Kildeutvalg og kildekritikk*. Oslo: Høyskolen i Oslo.
- U.S. Department of Defence. Headquarters Department of the Army (2006, 6. september). *Human Intelligence Collector Operations*. Washington DC: U.S. Department of Defence. Tilgjengelig fra <https://irp.fas.org/doddir/army/fm2-22-3.pdf> [lastet ned 21. juli 2025].

Muntlige kilder

- ACCORD, dvs. Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation. *Method Development in the Field of COI / Social Media in COI Work*. Presentasjoner for Landinfo ved Reinhold Jawhari, Deputy Head of ACCORD, Østerrike. September 2014.
- AI, dvs. Amnesty International. *Presentation on Amnesty International Research Methodology*. Foredrag for Landinfo ved Ingrid Massage, Senior Research Policy Advisor ved Research and Response Unit, AI London. Mai 2014.
- HRW, dvs. Human Rights Watch. *Source and Information Analysis*. Foredrag for Landinfo ved Ole Solvang, Emergencies Researcher, Emergency Division HRW. Mai 2012.
- ICG, dvs. International Crisis Group. *Source and Information Analysis, quality assurance procedures in ICG*. Foredrag ved Joost Hiltermann, Chief Operating Officer ved ICG Brussel, om kilde- og informasjonsanalyse i ICG. Mai 2014.
- MILA, dvs. Section for Migration and Country Analyses, Directorate for Asylum Procedure of the Federal Office for Migration (BMF), Sveits. *Source Assessment*. Foredrag for Landinfo ved Erich Bertschi, Head of Section. September 2007.
- UNHCR. *UNHCR's practice – Source and Information Analysis*. Foredrag for Landinfo ved Blanche Tax, Head of Unit, Protection Information, Division of International Protection. Mai 2012.